

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Кафедра соціології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-педагогічної роботи

«___» _____ 2021 р.

НАСКРІЗНА ПРОГРАМА ПРАКТИКИ

Соціально- політичні та маркетингові дослідження

навчання за освітньо-професійною програмою

рівень вищої освіти перший (бакалаврський) рівень вищої освіти

спеціальність 054 – Соціологія

вид дисципліни обов'язкова

факультет соціологічний

2021-2022 навчальний рік

Наскрізню програму практики рекомендовано до затвердження вченою радою соціологічного факультету

30 серпня 2021 року, протокол № 10

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: (вказати авторів, їхні наукові ступені, вчені звання та посади)

Сокурянська Людмила Георгіївна – доктор соціологічних наук, професор, завідувач кафедри соціології

Дейнеко Олександра Олександрівна – кандидат соціологічних наук, доцент кафедри соціології

Борисов Роман Ігорович – кандидат соціологічних наук, ст. викладач кафедри соціології.

Програму схвалено на засіданні кафедри соціології

Протокол № 15 від 24 червня 2020 року

В.о. завідувачки кафедри соціології

Людмила СОКУРЯНСЬКА

Програму погоджено з гарантом освітньої програми «Соціально-політичні та маркетингові дослідження»

Гарант освітньої програми
«Соціально-політичні та
маркетингові дослідження»

Олена МУРАДЯН

Програму погоджено науково-методичною комісією соціологічного факультету

Протокол № 1 від 27 серпня 2021 року

Голова науково-методичної комісії
соціологічного факультету

Юлія СОРОКА

ВСТУП

Наскрізна програма практики складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» спеціальності 054 - Соціологія».

Практика є обов'язковим компонентом підготовки фахівців із вищою освітою. Практика студентів передбачає безперервність та послідовність її проведення у разі одержання необхідного обсягу практичних знань та умінь відповідно до стандартів освіти.

1. Опис практик

1.1. Мета практик

Навчальна програма підготовки фахівців з соціології передбачає виробничу практику студентів, які навчаються за спеціальністю 054 «Соціологія». Проходження виробничої практики здійснюється на 4 курсі (7-ий навчальний семестр) студентами денної форми навчання і на 5 курсі (9-ий навчальний семестр) студентами заочної (дистанційної) форми навчання.

Метою виробничої практики є оволодіння студентами знаннями, вміннями та навичками соціологічного аналізу соціальних явищ та процесів, формування цілісної системи знань з теорії та практики проведення соціологічних та маркетингових досліджень, отримання досвіду практичної роботи в аналітичних центрах та громадських організаціях, а також закріплення теоретичних знань та практичних навичок, що були здобуті ними в процесі вивчення обов'язкових навчальних дисциплін та навчальних дисциплін за вибором.

1.2. Види практик

Курс	Назва практики	Кафедра, що забезпечує організацію	Тривалість практики	Семестр
1				
2				
3				
4/5	Виробнича	Кафедра соціології	4 тижні	7/9

1.3. Основні завдання практик

Проходячи виробничу практику, студенти освоюють поле професійної діяльності, знайомляться з різними ролями в дослідницькій команді, опановують навички реалізації найрізноманітніших дослідницьких методик та різнопланові дослідницькі практики. Це актуалізує одержані раніше знання, потребує уміння працювати в команді та вимагає відповідального ставлення до своєї діяльності.

Навчання через виробничу практику сприяє професійній спрямованості студентів, деталізації та конкретизації їхньої професійної орієнтації. Також

студенти, потрапляючи до поля професійної діяльності, більш чітко розуміють призначення теоретичних одержаних ними знань, мають можливість виявити слабкі місця та прогалини у фаховій підготовці, врахувати їх на майбутнє.

Основними завданнями виробничої практики є:

- сформувані цілісні уявлення про сутність та особливості проведення емпіричних соціологічних досліджень;
- розширити арсенал знань про методи збору соціологічної інформації для аналізу різних сфер життєдіяльності суспільства;
- ознайомити практикантів зі стилями і варіантами презентації результатів соціологічного аналізу різних сфер життєдіяльності суспільства;
- навчити студентів користуватися понятійно-категоріальним апаратом соціології для визначення сутності державотворчих процесів, формування громадянського суспільства та інституціональних змін у сучасному українському суспільстві;
- сформувані навички проведення емпіричних соціологічних досліджень, а також обробки аналізу отриманих завдяки цим дослідженням результатів.

1.4. Характеристика практик

Всі види практик є нормативними модулями

Курс	Назва практики	Кількість кредитів	Загальна кількість годин	Семестр	Форма контролю
1					
2					
3					
4/5	Виробнича	6	180	7/9	залік

1.5. Заплановані результати практик (рівень знань, умінь, навичок, яких студенти мають досягти на кожному етапі практики)

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми, стандартами вищої освіти України (перший (бакалаврський) рівень; спеціальність 054 «Соціологія»), затвердженими Міністерством освіти і науки України (наказ № 371 від 04.03.2020 р.) студенти повинні набути такі компетентності.

Перелік предметних компетентностей здобувача вищої освіти (бакалаврський рівень).

Інтегральна компетентність: Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері соціології, що передбачають застосування основних соціологічних теорій і методів та характеризуються комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності:

ЗК01. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

ЗК03. Здатність працювати в команді.

ЗК05. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

ЗК07. Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК09. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

ЗК10. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

СК01. Здатність оперувати базовим категоріально-понятійним апаратом соціології.

СК03. Здатність аналізувати соціальні зміни, що відбуваються в Україні та світі в цілому.

СК04. Здатність збирати, аналізувати та узагальнювати соціальну інформацію з використанням соціологічних методів.

СК05. Здатність самостійно планувати, організовувати та проводити соціологічне дослідження

СК06. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.

СК07. Здатність презентувати результати соціологічних досліджень для фахівців та нефахівців

СК08. Здатність дотримуватися у своїй діяльності норм професійної етики соціолога.

Результати навчання:

РН01. Використовувати понятійний апарат соціології в освітній, дослідницькій та інших сферах професійної діяльності.

РН03. Застосовувати положення соціологічних теорій та концепцій до дослідження соціальних змін в Україні та світі.

РН04. Пояснювати закономірності та особливості розвитку і функціонування соціальних явищ у контексті професійних задач.

РН05. Спілкуватися державною та іноземною / іноземними мовами усно і письмово з професійних питань.

РН06. Ефективно виконувати різні ролі (зокрема організатора, комунікатора, критика, генератора ідей, виконавця тощо) у команді в процесі вирішення фахових задач.

РН07. Вміти використовувати інформаційно-комунікаційні технології у процесі пошуку, збору та аналізу соціологічної інформації.

РН08. Обґрунтовувати власну позицію, робити та аргументувати самостійні висновки за результатами досліджень і аналізу професійної літератури.

РН09. Вміти розробляти програму соціологічного дослідження.

РН10. Володіти навичками збору соціальної інформації з використанням кількісних та якісних методів.

РН11. Презентувати результати власних досліджень для фахівців і нефахівців.

РН12. Знати та дотримуватися етичних норм професійної діяльності соціолога.

За результатами проходження виробничої практики студент повинен:

Знати:

- особливості проведення соціокультурної експертизи як різновиду соціологічного аналізу суспільства;
- методи збору інформації соціокультурним експертом;
- понятійно-категоріальний апарат для визначення сутності державотворчих процесів і інституціональних змін у сучасному українському суспільстві;
- стилі і варіанти презентації результатів соціокультурної експертизи;
- основні напрями соціокультурних досліджень, що проводяться в Україні.

Вміти:

- готувати запити на отримання публічної інформації як один із методів збору первинної інформації соціокультурним експертом;
- аналізувати статистичні дані та інформацію, отриману від органів державної влади і органів місцевого самоврядування, аналітичних центрів;
- формулювати експертні висновки за результатами соціокультурної експертизи;
- самостійно визначати проблемні ситуації для здійснення соціокультурної експертизи;
- самостійно готувати план-графік проведення конкретного соціологічного дослідження;
- самостійно та усвідомлено визначати зону своєї професійної компетенції та здійснювати співробітництво з фахівцями суміжних спеціальностей.

Володіти:

- навичками аналітичної роботи з різними джерелами соціологічної інформації;
- основними стилями презентації результатів соціокультурної експертизи;
- навичками самостійного проведення соціокультурної експертизи як різновиду конкретних соціологічних досліджень.

2. Зміст практик

2.1. Виробнича практика

(назва практики)

Графік виробничої практики складається з таких етапів:

1. Установча конференція.
2. Виробнича практика на базі кафедри соціології соціологічного факультету.
3. Підсумкова конференція та звітування практикантів.

3. Вимоги до баз практик

Підприємства, установи та організації, які залучаються для проведення практики студентів, повинні відповідати таким вимогам:

- наявність структур, що відповідають спеціальностям, за якими здійснюється підготовка фахівців за напрямом соціологія;
- забезпечення кваліфікованого керівництва практикою студентів;
- надання студентам на час практики робочих місць;
- надання студентам права користування бібліотекою, лабораторіями, технічною та іншою документацією, необхідною для виконання робочої програми практики;
- надання студентам можливості консультацій з фахівцями на базі практики.

4. Організація проведення та керівництво практиками

Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
<p>1. Установча конференція (ознайомлення практикантів з програмою практики, проходження інструктажу з охорони праці; одержання від керівника практики від кафедри методичних матеріалів практики, ознайомлення з правилами охорони праці, техніки безпеки, безпеки життєдіяльності, виробничої санітарії та внутрішнього розпорядку бази практики; визначення режиму роботи і методів оцінювання проходження практики; врегулювання організаційних питань) (25 жовтня 2021 р).</p>	<p>1. Установча конференція (ознайомлення практикантів з програмою практики, проходження інструктажу з охорони праці; одержання від керівника практики від кафедри методичних матеріалів практики, ознайомлення з правилами охорони праці, техніки безпеки, безпеки життєдіяльності, виробничої санітарії та внутрішнього розпорядку бази практики; визначення режиму роботи і методів оцінювання проходження практики; врегулювання організаційних питань)</p>
<p>2. Проведення опитування учнів випускних класів середніх навчальних закладів Харкова. Обробка отриманої соціологічної інформації. Написання звіту за результатами дослідження «Старшокласник - 2021»</p>	
<p>3. Підсумкова конференція та звітування практикантів (презентація результатів соціологічного дослідження «Старшокласник - 2021», що було виконано студентами під час проходження практики, звітування за результатами проходження практики) (21 листопада 2021 р).</p>	<p>5. Підсумкова конференція та звітування практикантів (презентація результатів соціологічного дослідження, що було виконано студентами під час проходження практики, звітування за результатами проходження практики) (2021 р.)</p>

5. Підбиття підсумків практик, методи контролю та схема нарахування балів

Після завершення практики студенти звітують про виконання програми та індивідуального завдання.

Звіт про проходження практики – аналітична записка з висновками щодо результатів практики та побажаннями вдосконалення її організації та змісту.

Звіт має містити відомості про виконання студентом усіх розділів програми практики та індивідуального завдання, висновки і пропозиції, список використаних джерел тощо.

Звіт надається в період першого тижня після закінчення практики для перевірки керівникові від навчального закладу. За підсумками проходження практики проводиться підсумкова конференція, на якій студенти у формі виступів та дискусії обмінюються своїми враженнями, отриманими знаннями, пропозиціями та побажаннями. На підсумкову конференцію запрошуються керівники практики від установ (бази практики), інші викладачі кафедри.

Для підбиття підсумків практики студент повинен надати керівникові практики такі **звітні документи**:

Щоденник практики, де фіксується план роботи, результати виконаних завдань на кожен день практики;

Відзив (характеристика) керівника практики від установи, де безпосередньо проходила практика (має містити оцінку та зауваження);

Звіт про проходження практики – аналітична записка з висновками щодо результатів практики та побажаннями вдосконалення її організації та змісту.

Індивідуальне завдання – аналітична записка за результатами соціологічного дослідження «Старшокласник».

Оцінка за проходження виробничої практики виставляється на підставі звіту студента, його виступу на підсумковій конференції та характеристики, наданої керівником від бази практики.

Уся документація надається в період першого тижня після закінчення практики для перевірки керівникові від навчального закладу.

Поточний контроль:

- 1) виступи на зустрічах з творчими колективами зазначених громадських організацій;
- 2) підготовка і виконання індивідуального завдання практики;
- 3) підготовка документації практики.

Підсумковий контроль:

- 1) виступ на підсумковій конференції

Сумарна оцінка за практику виставляється за такою схемою:

Поточний контроль та самостійна робота				Залік (виступ на підсумковій конференції)	Сума
Виступи на зустрічах з творчими колективами громадських організацій	Підготовка і виконання індивідуального завдання практики	Підготовка документації практики	Разом		
20	20	20	60	40	100

Критерії оцінювання

Оцінка «відмінно» (90 – 100 балів) виставляється студенту, який своєчасно виконав весь обсяг роботи, проявив самостійність, творчий підхід, високий рівень загальної та професійної культури.

Оцінка «добре» (70 – 89 балів) виставляється студенту, який повністю виконав програму практики, але не проявив ініціативу, потребу в професійному та творчому вдосконаленні, зростанні.

Оцінка «задовільно» (50 – 69 балів) виставляється студенту, який виповнив програму практики, але не показав глибоких теоретичних знань та вмінь використовувати їх на практиці, припускав помилки в плануванні роботи.

Оцінка «незадовільно» (менше 50 балів) виставляється студенту, який не виконав програму практики, виявив слабкі теоретичні знання та практичні вміння.

Підсумкова оцінка за результатами проходження практики може знижуватися за порушення термінів здачі звіту, за необґрунтовані пропуски або відмови від виконання завдань практики, за неохайне оформлення звітної документації. Результати атестації з виробничої практики заносяться в екзаменаційну відомість, проставляються в залікових книжках студентів.

До критеріїв оцінювання результатів виробничої практики слід віднести:

1. Виконання практикантом повного обсягу завдань.
2. Відвідування практики.
3. Якість і своєчасність підготовки документів практики.
4. Самостійність, творчий підхід і рівень професійних знань у виконанні індивідуального дослідницького завдання практики.

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

Сума балів за всі види діяльності протягом практики	Оцінка для дворівневої шкали оцінювання
90–100	зараховано
70–89	
50–69	
1–49	не зараховано

6. Рекомендована література

Основна література

1. Леонтьев Д.А. Экзистенциальные основания экспертной деятельности // Экспертиза в современном мире: от знания к деятельности / Под ред. Г.В. Иванченко, Д.А. Леонтьева. М. : Смысл, 2006.
2. Панина Г.В. Социокультурная экспертиза инженерной деятельности // Экспертиза в современном мире: от знания к деятельности. М. : Смысл, 2006.
3. Закон України «Про доступ до публічної інформації».
4. Закон України «Про місцеві державні адміністрації».
5. Закон України «Про центральні органи державної влади».
6. Закон України «Про звернення громадян».
7. Зубок Ю. А. Феномен риска в социологии: Опыт исследования молодежи. М. : Мысль, 2007.
8. Сокурянская Л.Г. Студенчество на пути к другому обществу: ценностный дискурс перехода : монография. Харьков: Харьковский национальный университет имени В.Н. Каразина, 2006. 576 с.
9. Українське студентство у пошуках ідентичності : монографія / за ред. В. Л. Арбеніної, Л. Г. Сокурянської. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2012. 520 с.
10. Чупров В. И., Зубок Ю. А. Молодежный экстремизм: сущность, формы проявления, тенденции. М. : Academia, 2009.
11. Бергер П., Лукман Т. Социальное конструирование реальности. Трактат по социологии знания ; пер. с англ. Е. Руткевич. М. : Медиум, 1995. 323 с.
12. Блумер Г. Общество как символическая интеракция // Современная зарубежная социальная психология. М. : МГУ, 1984. С. 173-179.
13. Ионин Л. Г. Понимающая социология: историко-критический анализ. М. : Наука, 1979. 208 с.
14. Шереги Ф. Э. Социология девиации: Прикладные исследования. М. : Центр социального прогнозирования, 2004.
15. Бурлачук В. Ф. Символ и власть: Роль символических структур в построении картины социального мира. К. : Ин-т социологии НАН Украины, 2002. 266 с.
16. Злобіна О. Особистість як суб'єкт соціальних змін. К. : Ін-т соціології НАН України, 2004. 400 с.

Допоміжна література

1. Головаха Е. И. Жизненная перспектива и ценностные ориентации личности // Психология личности в трудах отечественных психологов. СПб., 2000.
2. Лободинська О.М. Регулювання процесу працевлаштування молоді з вищою освітою в контексті державної молодіжної політики України // Український соціум. 2007. №2(19). С. 43-55.
3. Молоде покоління нової України: ескіз соціального портрету. Київ,

- А.Л.Д., 1995. 96 с.
4. Молодежная политика: опыт, проблемы, перспективы. Материалы Международной научно-практической конференции, ч. 1-2. Киев, 1992.
 5. Молодежная субкультура / Под ред. Н.А.Победы. – Одесса: «АстроПринт», 1999.
 6. Молодіжний та дитячий рух в Україні: історія та генезис. К. : Укр НДІ проблем молоді, 1993. 117 с.
 7. Перебенесюк В.П., Бекешкина І.Є Соціальні конфлікти та молодь. К. : Наукова думка, 1994. 108 с.
 8. Петрунько О.В. Мотиви відчуження сучасної молоді України від активної політичної діяльності // Педагогіка і психологія. 1996. № 1. С. 98-101.

**Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті,
відео-лекції, інше методичне забезпечення**

- <http://www.i-soc.kiev.ua> – сайт Інституту соціології НАН України
- <http://www.idss.org.ua> – сайт Інституту демографії і соціальних досліджень НАН України
- Oliver Ramsbotham The Analysis of Protracted Social Conflict: A Tribute to Edward Azar. Source: Review of International Studies, Vol. 31, No. 1 (Jan., 2005), pp. 109-126 Published by: Cambridge University Press Stable URL: <https://www.jstor.org/stable/40072074>
- Roni Porat, Eran Halperin and Daniel Bar-Tal The Effect of Sociopsychological Barriers on the Processing of New Information about Peace Opportunities Source: The Journal of Conflict Resolution, Vol. 59, No. 1 (February 2015), pp. 93-119 Published by: Sage Publications, Inc. Stable URL: <https://www.jstor.org/stable/24546220>
- Conflict Mapping Guide: Our Analysis Tool V. Karakasis - 2014 - [openaccess.leidenuniv.nl](https://openaccess.leidenuniv.nl/bitstream/handle/1887/51795/bref_cyprus_issue_report_no.2_vasileios_p_karakasis.pdf?sequence=1)https://openaccess.leidenuniv.nl/bitstream/handle/1887/51795/bref_cyprus_issue_report_no.2_vasileios_p_karakasis.pdf?sequence=1
- A Reflexive Approach to Risk and Intervention for Third-Party Intervenors” L Fast - Conflict Resolution Quarterly, 2013 - Wiley Online Library <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1002/crq.21075>
- A comprehensive mapping of conflict and conflict resolution: A three pillar approach DJD Sandole - Peace and Conflict Studies, 1998 - [nsuworks.nova.edu](https://nsuworks.nova.edu/pcs/vol5/iss2/4/)<https://nsuworks.nova.edu/pcs/vol5/iss2/4/>